

criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

- Estudi promogut pel **Departament de Medi Ambient** (Direcció General de Planificació Ambiental).
- S'inscriu en el Conveni (2002) entre el **Departament de Medi Ambient** i la **Universitat Politècnica de Catalunya**, que té per objecte establir el marc de col·laboració per al desenvolupament del Programa de Foment del Planejament i la Construcció sostenible del DMA.
- Elaborat pel **Centre de Política de Sòl i Valoracions** de la UPC, amb la col·laboració d'EGAM.

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

L'Estudi ha estat plantejat en el context conceptual establert per les estratègies i dels criteris sobre sostenibilitat territorial i urbana, amb referències com:

- *Llibre verd sobre el medi ambient urbà* (1990).
- Declaració de *Curitiba* (1992).
- Carta d'*Aalborg* (1994).
- Treballs del Grup d'Experts en Medi Ambient Urbà de la C.E.
- Pla d'acció de *Lisboa* (1996) i Declaració de *Hannover*.
- Llei catalana 2/2002, d'urbanisme,....

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

“Els **sistemes de planificació espacial** són essencials per a l’aplicació de polítiques urbanes de desenvolupament sostenible:

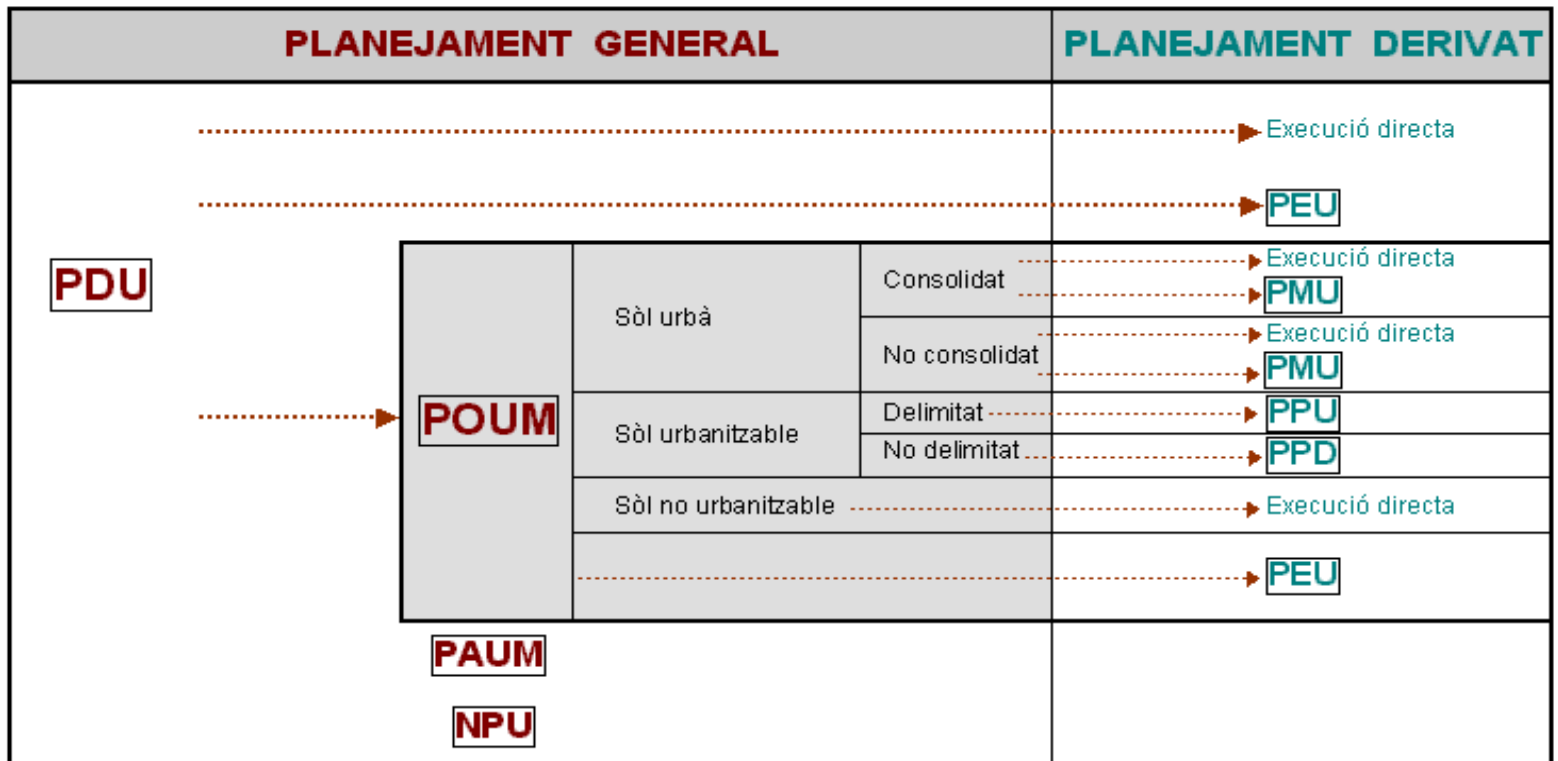
- Cal millorar els sistemes de planificació espacial existents tot potenciant els enfocaments ecològics y l’abandó d’una concepció estricta dels usos del sòl.
- Cal estimular la fixació d’objectius ambientals al principi del procediment de planificació, l’ús de fites i indicadors, sistemes perfeccionats de participació del públic en la planificació i l’establiment de una relació entre la planificació espacial y l’Agenda 21 local.
- Cal reconèixer la capacitat de càrrega del medi ambient a nivell local, regional i mundial com a principi de referència.”

(GRUP D’EXPERTS EN MEDI AMBIENT URBÀ DE LA CE, 1996)

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

- En aquest context, les **finalitats bàsiques** de l'Estudi han estat:
 - ⇒ **La definició d'uns objectius ambientals de referència per a la redacció dels diversos tipus de plans d'urbanisme vigents a Catalunya i**
 - ⇒ **Facilitar els elements necessaris per a la seva implementació efectiva** (indicadors, criteris d'ordenació i de reglamentació, etc.), amb el recolzament d'experiències reals de planejament i altres casos pràctics.
- Es tracta, en definitiva, d'aconseguir integrar, des del primer moment, els requeriments ambientals en els processos d'ordenació urbanística.

Sistema de planejament de la Llei 2/2002

PDU : Pla Director Urbanístic
 POUM: Pla d'Ordenació Urbanística Municipal
 NPU: Normes de Planejament Urbanístic
 PEU: Pla Especial Urbanístic
 PMU: Pla de Millora Urbana
 PPU: Pla Parcial Urbanístic

criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

Així mateix, és pretén facilitar un marc operatiu per a l'aplicació dels nous procediments per al control ambiental de l'urbanisme:

- Els **informes mediambientals** de la Llei 2/2002, d'urbanisme.
- Les **avaluacions ambientals estratègiques** de la Directiva 2001/42/CE, relativa a l'avaluació dels efectes de determinats plans i programes en el medi ambient.

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

El treball s'ha estructurat en dues parts:

- Primera part: ***URBANISME I SOSTENIBILITAT. EL PAPER DEL PLANEJAMENT.***
- Segona part: ***CRITERIS I ELEMENTS PER A UN PLANEJAMENT URBANÍSTIC SOSTENIBLE.***

PRIMERA PART: *URBANISME I SOSTENIBILITAT. EL PAPER DEL PLANEJAMENT*

Desenvolupa el marc conceptual del treball i caracteritza ambientalment els diversos instruments de planejament que, en la Part segona, seran objecte de les propostes de l'Estudi :

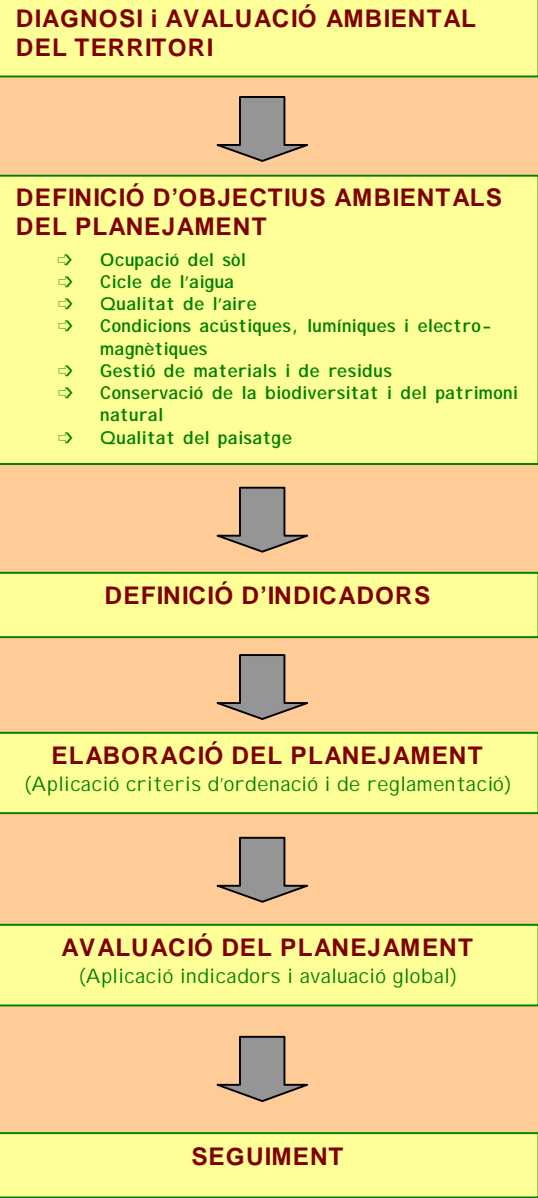
- 1. Urbanisme i sostenibilitat. Conceptes bàsics i referències principals.*
- 2. Elements fonamentals d'un model territorial sostenible.*
- 3. Els plans urbanístics, base d'un urbanisme sostenible. Capacitats i potencialitats del planejament.*
- 4. El nou sistema de planejament urbanístic català. Caracterització dels diversos plans des de la perspectiva mediambiental.*

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

SEGONA PART: CRITERIS I ELEMENTS PER A UN PLANEJAMENT URBANÍSTIC SOSTENIBLE

Constitueix el gruix principal de l'Estudi i es basa en la proposta del següent esquema metodològic per a la integració dels requeriments ambientals en el planejament :

ESQUEMA METODOLÒGIC BÀSIC ADOPTAT PER A LA INTEGRACIÓ DELS REQUERIMENTS AMBIENTALS EN EL PLANEJAMENT

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

- El treball ha estat sistematitzat en **7 àmbits d'acció ambiental**, per a cada un dels quals es defineixen uns **objectius de caràcter general**:
 - ⇒ Ocupació del sòl
 - ⇒ Cicle de l'aigua
 - ⇒ Qualitat de l'aire
 - ⇒ Condicions acústiques, lumíniques i electromagnètiques
 - ⇒ Gestió de materials i de residus
 - ⇒ Conservació de la biodiversitat i del patrimoni natural
 - ⇒ Qualitat del paisatge

criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

- Els 7 objectius generals han estat desplegats mitjançant **24 objectius específics**.
- Per a cada un dels objectius específics es defineixen un o més **indicadors**.
- Així mateix, per a la implementació de cada objectiu específic es desenvolupa, a través de fitxes específiques, un conjunt **criteris d'ordenació i de reglamentació**. En total, **152**.

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

- Objectius generals
- Objectius específics
- Indicadors

Ocupació del sòl

Objectius generals del planejament	Objectius específics	Indicadors bàsics
<p>Minimitzar el consum del sòl i racionalitzar-ne l'ús, d'acord amb un model territorial globalment eficient</p>	<p>Evitar l'ocupació innecessària de sòl per a usos urbans i infraestructures vinculades a aquests usos</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Superfície per habitant, de sòl urbà + sòl urbanitzable + sòl ocupat per sistemes generals en sòl no urbanitzable, abans i després del planejament - Id. prenent una sèrie històrica
	<p>Assignar els usos del sòl sense sobrepassar la capacitat d'acollida del territori</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Fragmentació: nombre total de taques de paisatge existents en el territori / nombre total de categories o unitats paisatgístiques considerades
	<p>Ordenar adequadament la globalitat del sòl no urbanitzable, tot mantenint-ne o, si és el cas, recuperant-ne l'estructuració orgànica</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Grau d'adopció pel planejament dels criteris d'ordenació que s'esmenten a continuació
	<p>Preservar els espais i elements de valor rellevant del territori: sòls rústecs d'interès, béns d'interès cultural, àmbits i elements d'interès paisatgístic, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Superfície protegida abans i després del planejament - Indicadors de biodiversitat (vegeu "<i>Biodiversitat i patrimoni natural</i>")

Cicle de l'aigua

Objectius generals del planejament	Objectius específics	Indicadors bàsics
Compatibilitzar el planejament amb el cicle natural de l'aigua i racionalitzar l'ús d'aquest recurs en el marc d'un model territorial globalment eficient.	Prevenir els riscos hidrològics	— Superfície urbana en zona inundable
	Protegir els recursos hídrics i minimitzar el consum d'aigua derivat del planejament	— Consum d'aigua per habitant en sòls urbans abans i després del planejament
	Fomentar l'estalvi i la reutilització de l'aigua	— Aigua reutilitzada per habitant abans i després del planejament
	Preservar i millorar la qualitat de l'aigua	— % d'aigües residuals urbanes depurades i que compleixin els paràmetres de qualitat legislativament establerts

Qualitat de l'aire

Objectius generals del planejament	Objectius específics	Indicadors bàsics
<p>Minimitzar els efectes del planejament sobre la qualitat de l'aire i el canvi climàtic i, en general, reduir el màxim les immissions de substàncies contaminants</p>	<p>Millora de l'eficiència energètica dels sistemes urbans i reducció de la seva contribució al canvi climàtic</p>	<p>— Tn. de CO₂ per habitant, abans i després del planejament</p>
	<p>Millora de l'eficiència energètica de les edificacions i reducció de la seva contribució al canvi climàtic</p>	<p>— % actual d'edificacions que utilitzen energies renovables i % a assolir amb el planejament (per tipologies)</p>
	<p>Prevenció i correcció d'immissions i de fonts</p>	<p>— Dies a l'any que es sobrepassen els llindars admesos, per tipus de substàncies contaminants</p>

Condicions acústiques, lumíniques i electromagnètiques

Objectius generals del planejament	Objectius específics	Indicadors bàsics
Prevenir i corregir la contaminació acústica, lumínica i electromagnètica	Reduir la població exposada a nivells acústics no permesos per la legislació	<ul style="list-style-type: none">— Persones exposades a nivells sonors superiors a 65 dB diürns i 55 dB nocturns
	Limitar la generació de necessitats d'enllumenat exterior (públic i privat) i evitar-ne els fluxos hemisferi superior, la intrusió lumínica i l'impacte negatiu sobre els organismes vius	<ul style="list-style-type: none">— % de l'enllumenat públic adaptat a les condicions de la Llei 6/2001
	Ordenar adequadament les instal·lacions de radiocomunicació i de transport d'energia elèctrica, per tal de minimitzar els seus efectes sobre els éssers vius i el paisatge	<ul style="list-style-type: none">— Existència de pla especial i/o ordenança municipal específics per a les instal·lacions de radiocomunicació— % d'instal·lacions adequades al pla especial i/o a la ordenança municipal específics

Gestió de materials i de residus

Objectius generals del planejament	Objectius específics	Indicadors bàsics
<p>Fomentar el reciclatge i la reutilització dels residus urbans i facilitar la disponibilitat d'instal·lacions adequades per al seu tractament i/o dipòsit</p> <p>Minimitzar l'impacte de la construcció sobre el cicle dels materials</p>	<p>Implantar l'equipament i els sistemes de disseny urbans per a la reutilització i la recollida selectiva dels residus</p>	<ul style="list-style-type: none">— Grau d'adopció pel planejament de les mesures necessàries
	<p>Promoure en els edificis i establiments la previsió d'espais i instal·lacions que facilitin la recollida selectiva dels residus i, en general, les operacions de gestió</p>	<ul style="list-style-type: none">— Implantació de la normativa necessària
	<p>Ordenar el desenvolupament de l'activitat constructiva amb l'objectiu de minimitzar els impactes associats als materials utilitzats i fomentar-ne la durabilitat, la reutilització i el reciclatge</p>	<ul style="list-style-type: none">— Evolució de la quantitat de materials per a la construcció extreta, en relació a la superfície urbanitzada i urbanitzable— % de residus de la construcció reciclats en obra o per gestors autoritzats

Conservació de la biodiversitat i del patrimoni natural

Objectius generals del planejament	Objectius específics	Indicadors bàsics
<p>Conservar la biodiversitat territorial i assegurar-ne un ús sostenible</p>	<p>Establir, com a element bàsic i vertebrador del model territorial, una xarxa d'espais d'interès natural, físicament contínua i connectada amb les xarxes exteriors i amb les d'espais lliures urbans</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nombre de tipus d'hàbitats presents en el territori - Superfície total ocupada per cada tipus d'hàbitat
	<p>Conservar i millorar la connectivitat biològica</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Evolució del nombre de punts crítics en relació a la permeabilitat ecològica del territori
	<p>Gestionar amb especial cura els sòls ocupats per ecosistemes fràgils o escassos i per hàbitats d'espècies amenaçades</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Evolució de la superfície d'hàbitats d'espècies amenaçades a Catalunya presents en l'àmbit d'ordenació

Qualitat del paisatge

Objectius generals del planejament	Objectius específics	Indicadors bàsics
<p>Integrar el paisatge en tots els processos de planejament territorial i urbanístic, sota una perspectiva de sostenibilitat</p>	<p>Conservar i/o millorar la qualitat del paisatge en la totalitat del territori</p>	<p>— Inversió municipal en millora del paisatge</p>
	<p>Gestionar el paisatge per tal de garantir el seu manteniment regular i per dirigir i harmonitzar els canvis provocats pels processos socials, econòmics i ambientals</p>	<p>— Fixació i aplicació pel planejament d'objectius de qualitat paisatgística</p>
	<p>Protegir, millorar i recuperar els elements paisatgístics d'interès</p>	<p>— Superfície protegida per raons d'interès paisatgístic</p>

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

- Cal evitar una aplicació mecànica d'aquests objectius i indicadors.
- En cada cas caldrà adequar-los a la realitat específica del territori objecte de l'ordenació urbanística.
- En aquest sentit, serà fonamental l'existència de diagnòstics ambientals del territori i d'Agendes 21 locals, que permetin contextualitzar aquests objectius ambientals.

criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

Criteris d'ordenació i de reglamentació.
Exemples de fitxes tipus

Explicació general

Objectiu 1 Conservar i/o, millorar la qualitat dels paisatges en la totalitat del territori

El planejament d'ordenació integral del territori i també, al seu nivell, el planejament derivat, han d'assumir l'objectiu de conservar i mantenir els elements estructuradors i les pautes característiques dels diversos tipus de paisatges existents en el seu àmbit d'ordenació, tot millorant-ne la qualitat quan resulti necessari. Tanmateix, en alguns casos (paisatges irreversiblement degradats, paisatges en procés de transformació, etc.), la funció del planejament serà d'ordenar la transfiguració d'aquests paisatges i, si és el cas, crear nous elements estructuradors i caracteritzadors.

Per aquest motiu, els enfocaments paisatgístics del planejament no poden restringir-se als aspectes clàssics d'identificació i protecció de les singularitats i excepcionalitats, sinó que s'han de referir a la totalitat del territori i de paisatges, a partir de la premissa que tots els paisatges requereixen una planificació i una gestió, des d'una perspectiva dinàmica i evolutiva i d'acord amb els principis de la sostenibilitat.

El *Conveni Europeu del Paisatge* (Florència, 2000), que té com a objectius fomentar la protecció, la gestió i la planificació del paisatge i organitzar la cooperació europea en aquesta matèria, esdevé una referència fonamental al respecte al plantejar les bases per a unes polítiques integrals de paisatge, algunes de les quals són recollides en aquest capítol.

Criteris d'ordenació i de reglamentació:

CRITERIS D'ORDENACIÓ

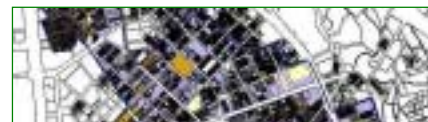
- 1.1 Identificar i delimitar les distintes unitats tipològiques de paisatge que componen els territoris objecte d'ordenació i avaluar-ne les pautes estructuradores, els trets característics, les dinàmiques evolutives i les pressions, per tal d'establir en cada cas uns objectius de qualitat paisatgística i uns criteris d'ordenació que orientin la redacció del planejament, el seu desenvolupament i la seva gestió (PTP, PDU, POUM, PEU)
- 1.2 Mantenir els elements d'estructuració i de connectivitat dels paisatges i controlar la fragmentació d'aquests (PDU, POUM, PP, PMU, PEU)
- 1.3 Considerar la fragilitat paisatgística com a factor limitant per a l'admissibilitat actuacions amb impacte significatiu en zones amb conques visuals amples (PTP, PDU, POUM, PEU)
- 1.4 Preservar els valors paisatgístics d'interès especial, el patrimoni cultural i la identitat dels municipis, i incorporar les prescripcions adequades perquè les construccions i les instal·lacions s'adaptin a l'ambient on estiguin situades o bé on s'hagin de construir i no comportin un demèrit per als edificis o les restes de caràcter històric, artístic, tradicional o arqueològic existents a l'entorn (PDU, POUM, PP, PMU, PEU)
- 1.5 Integrar i desenvolupar urbanísticament la protecció dels béns declarats a través de les legislacions sectorials (béns culturals d'interès nacional i local, arbres i arbredes monumentals, espais naturals protegits, etc.)

3.1 Determinació en sòl urbà dels valors arquitectònics, paisatgístics i mediambientals que hi han d'ésser protegits

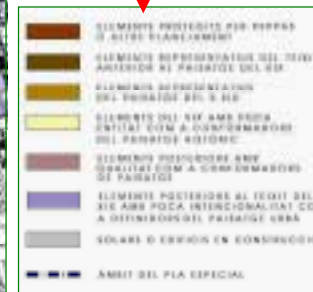
En sòl urbà els POUM han de determinar quins valors arquitectònics, paisatgístics i mediambientals hi han de ser protegits (art. 58.2 de la Llei 2/2002). Aquesta determinació el POUM pot estendre-la a qualsevol classe de sòl i pot ser també efectuada i desenvolupada mitjançant PEU.

Lògicament, el planejament no s'ha de limitar a identificar els elements i els valors a protegir, sinó que ha d'adoptar les mesures necessàries per a fer efectives aquestes proteccions mitjançant la qualificació del sòl, la regulació dels paràmetres i els criteris d'harmonització formal i compositiva de les edificacions, la previsió d'actuacions concretes en l'espai urbà i les construccions, la utilització del catàleg de béns protegits, etc.

Explicació i criteris generals. Instruments de planejament adequats

Imatges de plans reals, llegendes, reproducció d'esquemes i de normes urbanístiques, etc.

Informació addicional, fonts cartogràfiques, bibliografia, etc.

El gràfic correspon a la mapificació del paisatge urbà inclosa al *Pla especial d'intervenció en el paisatge urbà de Sabadell* (2002). El Pla utilitza els conceptes d'elements significatius com a configuradors del paisatge, ja sigui per la seva volumetria, els seus fronts o la seva tipologia.

- S'entén per element significatiu com a configurador del paisatge urbà aquell que, per les seves característiques pròpies, té valor de referent en el teixit i, al mateix temps, resulta imprescindible per entendre aquest paisatge.
- Es defineixen com a elements significatius en la seva volumetria aquells en què el conjunt de l'element configura paisatge. Inclou el volum edificat, els espais no edificats que el poden envoltar (*espais lliures significatius*) i certes visuals sobre els anteriors (*obertures visuals*).
- Es defineixen com a fronts significatius, aquells que per les seves característiques paisatgístiques, arquitectòniques, històriques i/o tipològiques constitueixen un front destacable en el paisatge i/o teixit del qual formen part.
- Es defineix com a tipologia significativa en el paisatge urbà el tipus edificatori de l'element, que combina l'estructura parcel·laria lligada a l'ús.

Són valors de paisatge urbà a considerar per a la intervenció: la parcel·lació (proporció i disposició respecte els carrers), els jardins interiors dels patis d'illa, la convivència d'escales volumètriques diverses (la tipologia de la casa de cos, la tipologia dels casals, les tipologies d'edificacions industrials i altres edificacions singulars), les proporcions de les seccions de carrers, les visuals i perspectives urbanes, els fronts de façana d'illa, la composició reiterativa dels forats arquitectònics, els coronaments i elements constructius dels edificis, els materials i textures, etc.

Criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

Exemple de tractament d'un dels àmbits
de treball : **Ocupació del sòl**

criteris ambientals per a la redacció del planejament urbanístic

Objetiu general:

- Minimitzar el consum de sòl i racionalitzar-ne l'ús d'acord amb un model territorial globalment eficient.

Objetius específics:

- Evitar l'ocupació innecessària de sòl per a usos urbans i infraestructures vinculades a aquests usos.
- Assignar els usos del sòl sense sobrepassar la capacitat d'acollida del territori.
- Ordenar adequadament la globalitat del sòl no urbanitzat, tot mantenint-ne o, si és el cas, recuperant-ne l'estructuració orgànica
- Preservar els espais i elements de valor rellevant del territori: sòls rústecs d'interès, béns d'interès cultural, àmbits i elements de interès paisatgístic, etc.

Objectius generals del planejament	Objectius específics	Indicadors bàsics	Implementació en el planejament: criteris d'ordenació i de reglamentació
Minimitzar el consum del sòl i racionalitzar-ne l'ús, d'acord amb un model territorial globalment eficient	Evitar l'ocupació innecessària de sòl per a usos urbans i infraestructures vinculades a aquests usos	<ul style="list-style-type: none"> Superfície per habitant, de sòl urbà + sòl urbanitzable + sòl ocupat per sistemes generals en sòl no urbanitzable, abans i després del planejament Id. prenent una sèrie històrica 	<p>CRITERIS D'ORDENACIÓ</p> <ul style="list-style-type: none"> Evitar les expansions innecessàries de les ciutats i els models urbans dispersos i/o difusos, i fomentar les estructures urbanes compactes i plurifuncionals (PTP, PDU, POUM) Fomentar l'optimització funcional i el reciclatge dels teixits existents, mitjançant la seva rehabilitació, reestructuració i/o renovació, i la recuperació d'espais intersticials o marginals (PTP, PDU, POUM) Fomentar el caràcter policèntric dels sistemes i dels teixits urbans (PTP, PDU, POUM) Planificar de forma integrada els usos del sòl i el transport amb l'objecte d'afavorir l'accessibilitat i reduir la mobilitat obligada i, en general, la demanda de transport (PTP, PDU, POUM, PMU, PMU) Ordenar acuradament les vores dels teixits urbans i els espais periurbans (POUM) Promoure actuacions urbanístiques supramunicipals concertades entre els municipis, per tal d'evitar la dispersió d'actuacions en el territori (PTP, PDU) Minimitzar la creació d'oferta de segona residència extensiva i, en general, de models turístics basats en el consum de sòl (PTP, PDU, POUM) <p>CRITERIS DE REGLAMENTACIÓ</p> <ul style="list-style-type: none"> Regulació flexible dels usos en sòls urbans i urbanitzables (POUM, PMU, PPU)
	Assignar els usos del sòl sense sobrepassar la capacitat d'acollida del territori	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentació: nombre total de taques de paisatge existents en el territori / nombre total de categories o unitats paisatgístiques considerades 	<p>CRITERIS D'ORDENACIÓ</p> <ul style="list-style-type: none"> Adoptar metodologies de planejament que permetin avaluar la capacitat d'acollida del territori (per exemple, les basades en la divisió del territori en unitats ambientals i/o paisatgístiques) (PTP, PDU, POUM) Conservar la biodiversitat i mantenir la permeabilitat ecològica del territori (PTP, PDU, POUM) (vegeu "Biodiversitat i patrimoni natural") Evitar la fragmentació territorial i, si és el cas, promoure actuacions desfragmentadores (PTP, PDU, POUM) Conjuminar l'assignació dels usos del sòl i l'edificació amb el manteniment i la millora de la qualitat del paisatge i amb el manteniment dels signes d'identitat del territori (vegeu "Qualitat del paisatge") (PDU, POUM, PPU, PMU, PEU) Delimitar les zones de risc per a la seguretat i el benestar de les persones (zones inundables, riscos geològics d'allaus, d'alt risc d'incendis forestals, antròpics, etc.) (PTP, PDU, POUM) Evitar en la mesura possible l'afectació per edificacions o infraestructures d'àrees fràgils (zones humides i àmbits fluvials, alts pendents, etc.) i/o escasses (zones litorals, fons de valls d'alta muntanya, etc.) (PTP, PDU, POUM)
	Ordenar adequadament la globalitat del sòl no urbanitzable, tot mantenint-ne o, si és el cas, recuperant-ne l'estructuració orgànica	<ul style="list-style-type: none"> Grau d'adopció pel planejament dels criteris d'ordenació que s'esmenten a continuació 	<p>CRITERIS D'ORDENACIÓ</p> <ul style="list-style-type: none"> Com a element vertebrador bàsic del model territorial adoptat, establir una xarxa d'espais d'interès natural connectada amb les xarxes d'espais lliures. Aquesta xarxa, físicament contínua, hauria de contenir mostres suficientment representatives de la diversitat biològica dels sistemes naturals i seminiterritori, entre altres elements (vegeu "Biodiversitat i patrimoni natural") (PTP, PDU, POUM, PEU) Conservar l'estructura territorial, paisatgística i funcional dels espais agro-forestals (PTP, PDU, POUM, PEU) Incloure en sòl no urbanitzable tots els terrenys forestals, llevat que resultin necessaris per a l'expansió d'estructures urbanes preexistents (PDU, POUM) Protegir la funció estructuradora dels sistemes hídrics (PTP, PDU, POUM, PEU) Elaborar el catàleg específic de masies i cases rurals susceptibles de reconstrucció o de rehabilitació (PDU, POUM, PEU) <p>CRITERIS DE REGLAMENTACIÓ</p> <ul style="list-style-type: none"> Establiment de les mesures necessàries per evitar usos que, atenent els valors protegits o preservats i les finalitats perseguides pel planejament, transformin la destinació o naturalesa dels sòls o bé lesionin o impedeixin la realització de dits valors i l'assoliment de les dites finalitats (PDU, POUM, PEU) Fixar els llinars que han de complir els projectes de construccions pròpies d'activitats rústiques i condicions per a l'emplaçament de càmpings i activitats i equipaments d'interès públic (POUM, PEU) Desenvolupament i aplicació de les directrius per a les llicències d'edificació en sòl no urbanitzable establertes per l'art. 51 de la Llei 2/2002 (POUM, PEU)
Preservar els espais i elements de valor rellevant del territori: sòls rústecs d'interès, béns d'interès cultural, àmbits i elements d'interès paisatgístic, etc.	<ul style="list-style-type: none"> Superfície protegida abans i després del planejament Indicadors de biodiversitat (vegeu "Biodiversitat i patrimoni natural") 	<p>CRITERIS D'ORDENACIÓ</p> <ul style="list-style-type: none"> Delimitar en el sòl no urbanitzable zones de protecció dels sòls d'interès paisatgístic, històric, arqueològic, científic, ambiental o cultural (art. 9 Llei 6/1998) que incloguin les àrees ja protegides per plans de rang superior o en aplicació de legislacions sectorials (PDU, POUM) Protegir estrictament els sòls agrícoles aptes per a una gestió ambientalment correcta (PTP, PDU, POUM) Incloure catàlegs de béns protegits (monuments, edificis, jardins, paisatges, béns culturals,...) en la documentació dels plans, per tal d'aconseguir la plena efectivitat de les mesures urbanístiques de protecció (POUM, PEU...) Programar la formació de reserves per a protegir i tutelar el sòl no urbanitzable mitjançant la incorporació de terrenys d'especial interès al patrimoni municipal de sòl i d'habitatge, per cessió o expropiació (POUM, PAUM) <p>CRITERIS DE REGLAMENTACIÓ</p> <ul style="list-style-type: none"> Establiment de les mesures necessàries per evitar usos que, atenent els valors protegits o preservats i les finalitats perseguides pel planejament, transformin la destinació o naturalesa dels sòls o bé lesionin o impedeixin la realització de dits valors i l'assoliment de les dites finalitats (PDU, POUM, PEU) 	

Objectiu 1 Evitar l'ocupació innecessària del sòl per a usos urbans i infraestructures vinculades a aquests usos

L'increment en l'ocupació de sòl per aquests usos implicarà normalment la transformació dels hàbitats afectats, la pèrdua o la desvalorització dels recursos naturals existents i un augment més o menys significatiu de la fragmentació del territori. Paral·lelament, també comportarà un creixement del consum de recursos (materials constructius, aigua, recursos energètics, etc.), com a conseqüència de la construcció i del funcionament dels nous assentaments, i un augment de les diverses formes de contaminació.

L'impacte global del planejament dependrà fonamentalment del model d'ocupació del sòl adoptat. Un model basat en previsions demogràfiques prudentes, en la mesura que fomenti la compactació i la densificació raonable dels teixits urbans existents, prioritzant el seu reciclatge sobre la seva expansió, permeti la seva multifuncionalitat, etc., tendirà a minimitzar la pèrdua de sòls, el consum de recursos i l'emissió de contaminants. Per exemple, tots els factors esmentats impliquen la reducció de les necessitats de mobilitat i afavoreixen la implantació d'alternatives de transport col·lectiu, el que representa menys consum de sòl per a viabilitat, més estalvi energètic i menys emissions de substàncies contaminants a l'atmosfera (fonamentalment CO₂ principal responsable de l'efecte hivernacle).

Críteris d'ordenació i de reglamentació:

CRITERIS D'ORDENACIÓ

- 1.1 Evitar les expansions innecessàries de les ciutats i els models urbans dispersos i/o difusos, i fomentar les estructures urbanes compactes i plurifuncionals (PTP, PDU, POUM)
- 1.2 Fomentar l'optimització funcional i el reciclatge dels teixits existents, mitjançant la seva rehabilitació, reestructuració i/o renovació, i la recuperació d'espais intersticials o marginals (PTP, PDU, POUM)
- 1.3 Fomentar el caràcter policèntric dels sistemes i dels teixits urbans (PTP, PDU, POUM)
- 1.4 Planificar de forma integrada els usos del sòl i el transport amb l'objecte d'afavorir l'accessibilitat i reduir la mobilitat obligada i, en general, la demanda de transport (PTP, PDU, POUM, PMU, PMU)
- 1.5 Ordenar acuradament les vores dels teixits urbans i els espais periurbans (POUM)
- 1.6 Promoure actuacions urbanístiques supramunicipals concertades entre els municipis, per tal de gestionar territoris compartits i evitar la dispersió d'actuacions en el territori (PTP, PDU)
- 1.7 Minimitzar la creació d'oferta de segona residència extensiva i, en general, de models turístics basats en el consum de sòl (PTP, PDU, POUM)

CRITERIS DE REGLAMENTACIÓ

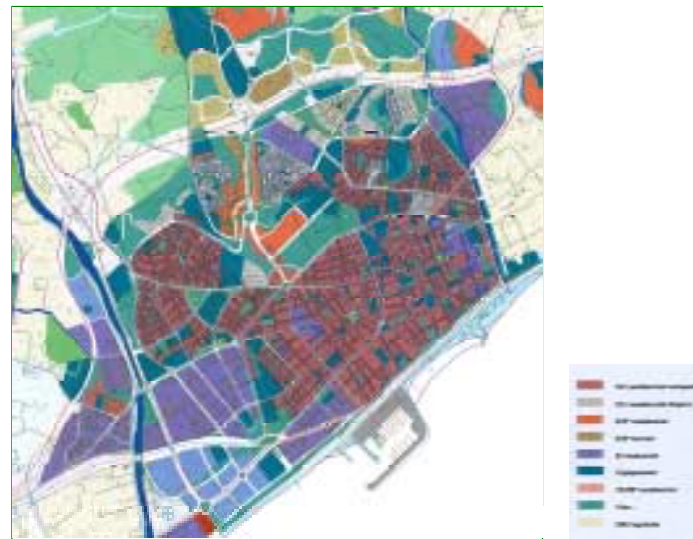
- 1.8 Regulació flexible dels usos en sòls urbans i urbanitzables (POUM, PMU, PPU)

1.1 Evitar les expansions innecessàries de les ciutats i els models urbans dispersos i/o difusos, i fomentar les estructures urbanes compactes i plurifuncionals

Els POUM, a través de la classificació i la qualificació del sòl, de la definició dels sistemes, etc., són l'instrument de planejament clau per establir la delimitació i les característiques de les àrees d'expansió de les ciutats i el tractament dels teixits urbans preexistents. Els POUM poden també desclassificar sòls (per exemple convertir sòls urbanitzables no desenvolupats en sòls no urbanitzables) o requalificar-los, per bé que cal avaluar prèviament els possibles efectes indemnitzatoris d'aquestes determinacions.

Tanmateix, sovint les ciutats formen part de sistemes urbans d'abast supramunicipal i la plena eficàcia del seu tractament pels POUM requereix prèviament una ordenació des d'una perspectiva territorial més ampla, per damunt de l'escala estrictament municipal. Aquesta funció pot ser desenvolupada pels PDU, en la mesura que teneu com a funció l'establiment de les directrius per a coordinar l'ordenació urbanística en un territori d'abast supramunicipal. A manca del PDU, l'elaboració dels POUM hauria d'incorporar aquesta visió global del territori on el municipi es troba immers, ja que en cas contrari difícilment podrà assolir els objectius propis d'una ordenació racional del territori.

Igualment, els POUM hauran de considerar les determinacions del planejament territorial, que també els obliguen jeràrquicament. Particularment, els PTP han de contenir un conjunt de determinacions per al planejament urbanístic, entre elles les relatives als sistemes urbans.

Pot observar-se en aquest exemple (*Pla general de Mataró, 1997*), com aquest pla, que va incloure desclassificacions significatives, situa els sòls urbanitzables vinculats al nucli urbà amb una funció de compactació i de sutura. La qualificació de sòl urbà residencial dispers s'aplica bàsicament a urbanitzacions de baixa densitat preexistents.

Notes addicionals:

- La Llei admet en sòl urbanitzable densitats de fins a cent habitatges per ha.
- L'assignació i la regulació dels usos del sòl en les distintes zones és la tècnica que permet al planejament fixar-ne un règim flexible (vegeu la fitxa 1.9 d'aquest capítol).

Objectiu 2 Assignar els usos del sòl sense sobrepassar la capacitat d'acollida del territori

La capacitat de càrrega és un concepte definit en ecologia en relació al nombre màxim d'exemplars d'una espècie que un hàbitat pot suportar indefinidament. Fa també referència al grau de pressió màxima al que es pot sotmetre un ecosistema sense perdre el seu grau de conservació i de riquesa.

Pel que fa als ecosistemes, s'entén per capacitat de càrrega la màxima població (o màxim consum per càpita) que pot suportar un hàbitat determinat sense que s'alteri de manera permanent la seva productivitat (Font: Agenda 21 de Catalunya, 2001. *Com reduir la petjada ecològica de les nostres ciutats?*).

Caring for the Hearth. A Strategy for Sustainable Living (1991) l'associa a la capacitat dels ecosistemes i de la mateixa Biosfera en el seu conjunt de suportar impactes sense arribar a un nivell de deteriorament perillós i el vincula al concepte de desenvolupament sostenible donant-li aquest significat: millorar la qualitat de vida dels éssers humans tot fent que visquin dins la capacitat de càrrega dels ecosistemes que són el suport a la vida.

Sovint, l'expressió de capacitat de càrrega és utilitzada en relació a tot el medi. Per aquest motiu, utilitzarem l'expressió "capacitat d'acollida del territori". Tot i que resulta difícil determinar de forma precisa els límits de capacitat d'acollida d'un territori, des d'una perspectiva de sostenibilitat esdevé indispensable que l'assignació dels usos del sòl i de les seves intensitats per part del planejament incorpori amb rigor aquest concepte, de manera que esdevingui un factor determinant de localització. En cas contrari, l'aplicació dels instruments de gestió ambiental com, per exemple les avaluacions d'impacte, perdrà eficàcia i operativitat.

Críteris d'ordenació i de reglamentació:

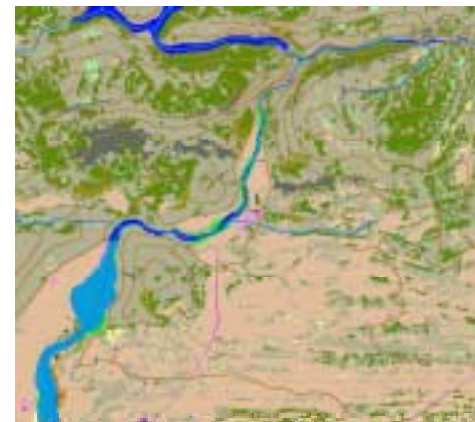
CRITERIS D'ORDENACIÓ

- 2.1 Adoptar metodologies de planejament que permetin avaluar la capacitat d'acollida del territori (per exemple, les basades en la divisió del territori en unitats ambientals i/o paisatgístiques) **(PTP, PDU, POUM)**
- 2.2 Evitar la fragmentació territorial i, si és el cas, promoure actuacions desfragmentadores **(PTP, PDU, POUM)**
- 2.3 Conservar la biodiversitat i mantenir la permeabilitat ecològica del territori **(PTP, PDU, POUM)**
- 2.4 Conjuminar l'assignació dels usos del sòl i l'edificació amb el manteniment i la millora de la qualitat del paisatge i amb el manteniment dels signes d'identitat del territori (vegeu "Qualitat del paisatge") **(PDU, POUM, PPU, PMU, PEU)**
- 2.5 Delimitar les zones de risc per a la seguretat i el benestar de les persones (zones inundables, riscs geològics d'allaus, d'alt risc d'incendis forestals, antròpics, etc.) **(PTP, PDU, POUM)**
- 2.6 Evitar en la mesura possible l'afectació per edificacions o infraestructures d'àrees fràgils (zones humides i àmbits fluvials, alts pendents, etc.) i/o escasses (zones litorals, fons de valls d'alta muntanya, etc.) **(PTP, PDU, POUM)**

2.3 Evitar en la mesura possible l'afectació per edificacions o infraestructures d'àrees fràgils (zones humides i àmbits fluvials, alts pendents, etc.) i/o escasses (zones litorals, fons de valls d'alta muntanya, etc.)

A més de les zones de risc (vegeu 2.4) cal evitar l'afectació d'àrees fràgils tant des del punt de vista ecològic com paisatgístic, i/o escasses. Entre altres, cal esmentar les següents:

- **Zones humides.** A Catalunya, les zones humides (llacs, estanys, maresmes, aiguamolls, torberes, etc.) es troben protegides per la Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals (vegeu exemple següent i el capítol 12, 1.3). La seva delimitació ha estat efectuada per l'*Inventari de Zones Humides de Catalunya*.
- **Àmbits fluvials.** Cal considerar el domini públic hidràulic i la seva zona de policia de 100 m. a banda i banda.
- **Hàbitats d'interès comunitari prioritari** (vegeu capítol 12, 1.2).
- **Àrees de pendents alts.** El *Pla Territorial General de Catalunya* pren la referència del 20% de pendent, per bé que en zones muntanyoses, on els terrenys planers poden ser molt escassos, no pot descartar-se l'ocupació puntual, amb tipologies urbanístiques adequades, de terrenys de pendents relativament pronunciats.
- **Fons de valls d'alta muntanya.** A la major part de comarques pirinenques aquests terrenys constitueixen un recurs escàs i valuós, tant des del punt de vista ecològic i paisatgístic com econòmic i productiu. Cal doncs un tractament urbanístic molt acurat i restrictiu d'aquests àmbits.
- **Prats i pastures d'alta muntanya.** Es tracta també d'espais fràgils d'interès rellevant des de la perspectiva de la biodiversitat i del paisatge. La Llei catalana d'alta muntanya (Llei 2/1983, de 16 de març) contempla l'establiment d'un règim especial per aquelles àrees situades en cotes superiors al límit natural dels boscos autòctons.
- **Zones litorals.** La major part d'àmbits litorals no urbanitzats es troben protegits pel *Pla d'espais d'interès natural* (PEIN). No obstant això, resten àmbits reduïts però d'interès remarcable, especialment des del punt de vista paisatgístic, que també haurien de ser protegits urbanísticament pel planejament. Cal també tenir en compte les zones de protecció (100 m.) i d'influència (500) del domini públic marítim-terrestre, regulades per la legislació estatal de costes (Llei 22/1988, de 28 de juliol, de costes, i Reglament (RD 1471/1989, d'1 de desembre).

La imatge recull els sistemes fluvials d'alimentació d'una de les zones humides integrades a l'*Inventari de zones humides de Catalunya*, elaborat pel Departament de Medi Ambient (2001).

Les zones humides comprenen els estanys, les maresmes, els aiguamolls, les torberes i, en general les zones inundades de forma permanent o intermitent per aigües lèntiques o calmades.

La Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals, estableix (art. 11) que les zones humides han de ser preservades de les activitats susceptibles de provocar-ne la recessió i la degradació (vegeu també Capítol 12, fitxa 1.3).

Fons d'informació:

- Inventari de zones humides de Catalunya (<http://www.gencat.net/mediamb/pn/2inventari.htm>).
- Cartografia d'Hàbitats de Catalunya (<http://www.gencat.net/mediamb/sig/habitats.htm>).
- Planificació d'espais fluvials: (<http://www.gencat.net/aca/cat/pronciais.htm>).
- Estudi de les àrees d'interès natural i paisatgístic de la Costa Brava. (<http://www.grn.es/ang/CarladeTossa/estudi.htm>).

Objectiu 3 Ordenar adequadament la globalitat del sòl no urbanitzable, tot mantenint-ne o, si és el cas, recuperant-ne l'estructuració orgànica

El sòl no urbanitzable té unes pautes d'estructuració i de desenvolupament diferents d'aquelles pròpies dels sòls i dels processos urbans, les quals poden presentar característiques molt diferents en funció d'una casuística molt diversa que es dona en el territori.

L'ordenació d'aquest sòl s'ha de fonamentar en un plantejament unitari, a partir del tractament dels seus elements estructuradors (xarxa ecològica bàsica, viabilitat rural, xarxa hidràulica, etc.), el control de les parcel·lacions, la regulació acurada de l'edificació i dels distints teixits rurals i la protecció adequada dels indrets de més interès mitjançant una zonificació adient.

La Llei 2/2002, aporta una perspectiva més positiva i integrada dels espais rurals i estableix alguns mandats i instruments nous que seran tractats en aquest i en altres capítols.

Criteris d'ordenació i de reglamentació:

CRITERIS D'ORDENACIÓ

- 3.1 Com a element vertebrador bàsic del model territorial adoptat, establir una xarxa d'espais d'interès natural connectada amb les xarxes d'espais lliures urbans. Aquesta xarxa, físicament contínua, hauria de contenir mostres suficientment representatives de la diversitat biològica dels sistemes naturals i seminaturals del territori, entre altres elements **(PTP, PDU, POUM, PEU)**
- 3.2 Conservar l'estructura territorial, paisatgística i funcional dels espais agro-forestals **(PTP, PDU, POUM, PEU)**
- 3.3 Incloure en sòl no urbanitzable tots els terrenys forestals, llevat que resultin necessaris per a l'expansió d'estructures urbanes preexistents **(PDU, POUM)**
- 3.4 Protegir la funció estructuradora dels sistemes hídrics **(PTP, PDU, POUM, PEU)**
- 3.5 Elaborar el catàleg específic de masies i cases rurals susceptibles de reconstrucció o de rehabilitació (art. 50 Llei 2/2002) **(PDU, POUM, PEU)**

CRITERIS DE REGLAMENTACIÓ

- 3.6 Fixar els l·lindars que han de complir els projectes de construccions pròpies d'activitats rústiques **(POUM)**
- 3.7 Fixar les condicions per a l'emplaçament d'activitats i equipaments d'interès públic en sòl no urbanitzable **(POUM)**
- 3.8 Fixar condicions per a l'emplaçament de càmpings en sòl no urbanitzable **(PDU, POUM, PEU)**
- 3.9 Desenvolupament i aplicació de les directrius per a les llicències d'edificació en sòl no urbanitzable establertes per l'art. 51 de la Llei 2/2002 **(POUM, PEU)**

3.2 Conservar l'estructura territorial, paisatgística i funcional dels espais agro-forestals

La Llei 2/2002 (art. 3 *Concepte de desenvolupament urbanístic sostenible*) disposa que el desenvolupament urbanístic sostenible comporta, entre altres aspectes, la preservació i la millora dels sistemes de vida tradicionals a les àrees rurals. També fixa, entre les directrius generals per al planejament la de preservar la identitat dels municipis. Pel que fa al planejament, entre molts altres aspectes, cal destacar el mandat als PDU d'establir els criteris per a l'estructuració orgànica d'aquest sòl.

De tot això es dedueix la necessitat que el planejament tracti el sòl no urbanitzable, no com un conjunt inconnex d'àmbits a preservar del creixement urbà, dotant-los quan escaigui de proteccions especials, sinó com a una estructura territorial amb identitat pròpia. Cal doncs garantir el manteniment de la continuïtat, la integritat, els elements estructuradors (estructura ecològica bàsica, vies pecuàries, camins rurals, sistema hidràulic,...) i els trets caracteritzadors dels teixits rurals, evitar-ne la fragmentació excessiva i dotar aquest sòl d'una zonificació coherent. Molts d'aquests aspectes són tractats en altres fitxes d'aquest capítol i en els capítols 8, 12 i 13.

En general, aquesta tasca requereix un plantejament supramunicipal a través dels PTP i, molt particularment, pels PDU. Tanmateix, és el POUM l'instrument que pot fer plenament operativa la seva implementació.

La imatge correspon a la zonificació del sòl no urbanitzable del Pla general de Lleida (1999), basada en la identificació de les diverses unitats del paisatge del municipi (vegeu també capítol 13; 1.1). Sobre la definició dels distints tipus de teixits agrícoles existents i de la seva estructura viària i hidràulica, que constitueix la zonificació bàsica, es disposa un conjunt d'elements territorials de dimensió més petita i protecció detallada. En la imatge poden apreciar-se les zones següents:

- R1: Protecció agrícola.
- R2: Agrícola de recs antics
- PH: Protecció hidràulica
- VR: Camins rurals
- AIN: Àrea d'interès natural
- PT: Parc Territorial
- CE: Corredor ecològic

Per al desplegament del Pla, el seu programa preveu la formulació d'un Pla director dels camins de l'Horta, un Pla director dels corredors ecològics i un Pla de àrees d'intervenció ambiental, entre altres.

Sobre el tractament dels sòls agrícoles pel Pla general de Lleida, vegeu també la fitxa 4 de l'objectiu 2 d'aquest capítol.

Un altre exemple a esmentar és el *POUM de Terrassa* (versió aprovació inicial, 2002) que defineix els següents elements bàsics del territori del sòl no urbanitzable, l'ordenació del qual és desenvolupada al voltant d'aquests i de la zonificació:

- Estructura de la propietat del sòl
- Edificació i elements construïts existents
- Xarxa viària rural
- Xarxa hidrològica i rieres
- Els camps de conreu i la geometria dels seus marges i feixes
- Masses forestals i bosc interior
- Elements naturals que configuren la topografia: carenes i turons

Objectiu 4 Preservar els sòls rústecs d'interès i altres béns de valor rellevant

Un model territorial sostenible ha de comportar una minimització del consum de sòl, emfatitzar l'optimització de l'eficiència i les potencialitats dels teixits urbans preexistents, i una assignació i regulació dels usos del sòl i de l'edificació congruent amb la capacitat de càrrega del territori (vegeu objectius anteriors).

Així mateix, ha de donar lloc també a una preservació estricta d'aquells sòls necessaris per a la conservació dels valors ambientals especialment rellevants (recursos naturals, patrimoni natural i cultural, etc.) i dels elements d'identitat del territori (art. 9.3 Llei 2/2002).

El planejament general (especialment PDU i POUM), ha de contenir del determinacions necessàries al respecte, per bé que cal destacar la importància i les potencialitats d'altres instruments de desenvolupament o complementaris (PEU, catàlegs de béns protegits...).

Criteris d'ordenació i de reglamentació:

CRITERIS D'ORDENACIÓ

- 4.1 Delimitar en el sòl no urbanitzable zones de protecció dels sòls d'interès paisatgístic, històric, arqueològic, científic, ambiental o cultural que incloguin les àrees ja protegides per plans de rang superior o en aplicació de legislacions sectorials (**PDU, POUM**)
- 4.2 Protegir estrictament els sòls agrícoles aptes per a una gestió ambientalment correcta (**PTP, PDU, POUM**)
- 4.3 Incloure catàlegs de béns protegits (monuments, edificis, jardins, paisatges, béns culturals,...) en la documentació dels plans, per tal d'aconseguir la plena efectivitat de les mesures urbanístiques de protecció (**POUM, PEU...**)
- 4.4 Programar la formació de reserves per a protegir i tutelar el sòl no urbanitzable mitjançant la incorporació de terrenys d'especial interès al patrimoni municipal de sòl i d'habitatge, per cessió o expropiació (**POUM, PAUM**)

CRITERIS DE REGLAMENTACIÓ

- 4.5 Establiment de les mesures necessàries per evitar usos que, atenen els valors protegits o preservats i les finalitats perseguides pel planejament, transformin la destinació o naturalesa dels sòls o bé lesionin o impedeixin la realització de dits valors i l'assoliment de les dites finalitats (**PDU, POUM, PEU**)

4.1 Delimitar en el sòl no urbanitzable zones de protecció dels sòls d'interès paisatgístic, històric, arqueològic, científic, ambiental o cultural (art. 9 Llei 6/1998) que incloguin les àrees ja protegides per plans de rang superior o en aplicació de legislacions sectorials

La Llei estatal 6/1998, estableix que, entre altres, han de constituir sòl no urbanitzable aquells terrenys sotmesos a un règim especial de protecció incompatible amb la seva transformació, d'acord amb els plans d'ordenació territorial o la legislació sectorial, per l'existència dels valors a dalt esmentats.

El planejament ha de recollir, doncs, de forma adequada aquells espais, construccions, etc. que han estat protegits per plans de rang superior o amb l'aplicació de legislacions no urbanístiques (conservació de la natura, patrimoni cultural, etc.).

En moltes ocasions, els règims jurídics respectius ja estableixen la delimitació de l'àmbit protegit, la qual haurà de ser integrada en el planejament, sens perjudici d'establir entorns perifèrics de protecció, si és el cas.

Llevat dels casos de patrimoni cultural urbà, aquesta incorporació ha de comportar normalment la classificació com a sòl no urbanitzable d'aquests àmbits i una zonificació adequada (creant zones específiques per a ells o englobant-les en altres zones de caràcter més general, però amb objectius i nivells de protecció adients. Tanmateix, en alguns supòsits pot resultar també adequada la seva inclusió en un catàleg de béns protegits (vegeu fitxa 4.3).

En el gràfic poden apreciar-se algunes de les categories de protecció considerades al *Pla general de Lleida* (1999). PA: Protecció arqueològica, RN: Reserves naturals, AIN: Àrees d'interès natural, PH: Protecció hidràulica, tramant horitzontal: Corredor ecològic. Vegeu també Objectiu 3; 3.2 i 3.4)

Principals figures sectorials a considerar: PEIN, Natura 2000, Espais naturals de protecció especial, Plans especials de protecció del medi natural i del paisatge, Zones humides inventariades, arbres i arbrades monumentals, reserves naturals de fauna salvatge, Béns culturals d'interès nacional, Béns culturals d'interès locals

Fons d'informació: La relació, el règim jurídic i les delimitacions en format digital de la major part de modalitats de protecció d'espais i d'elements naturals esmentades es troben a: <http://www.gencat.net/mediamb>. A la mateixa web pot consultar-se o descarregar-se el *Banc de dades de figures i instruments per a la protecció del patrimoni natural* (PROTNAT). Pel que fa al patrimoni cultural: <http://cultura.gencat.net/bases/>.